

5. Казакстан Республикасының Заңы „Шың кәсшкерлшт мемлекеттік қолдау туралы“ Казакстан Республикасының Заңына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы // Егемен Казакстан.- 2002. - 10 шіде.

6. Казакстан ел дамуындағы жаңа серпіліс жасау қарсаңында // Нурсултан Назарбаевтың Казакстан халқына жолдауы.- Астана: Елорда, 2006.- 48.

ТӘУЕЛСІЗДІК ЦАСТЕРЛІ ҰҒЫМ

АЙЗБАЕВ М.

Казакстан Республикасы тарихи жылнамасы Үшін қас-қағым сәт болып табылатын 20 жыл ішінде ел тәуелсіздігіміздің туғырын биіктетіп қана қоймай, барлық казакстандықтардың рухы асқақтай түскеніне кез жетіуш отырмыз. Өзімізді танытын, езімізді өзгеге танытатын ұлттық теңдікке, еркіндікке ие болдық. Еліміздің жан-жақты дамуы мен жетіуш қайнар булағы, түп қазығы мемлекетіміздің тәуелсіздігі екеніне кез жетіуді. Азаттық Үшін сан Ғасырлар бойы кескіліскен шайқастар жүргізген бабалардың бүгінгі ұрпағы - біз Үшін тәуелсіздіктің маңызы айрықша зор. Кең дәуір, ұлы далада қожалық етш, билігін жүргізген арғы ата-бабаларымыздың дәуреш бүгінгі «Жаңа әлемдегі жаңа Казакстан» болып қайта оралып келеді.

Ертең күні біз ел өміріміздегі ең айтулы мерекені атап етпекпіз. Казакстанның мемлекеттік тәуелсіздігіне 20 жыл толғалы жатыр.

Былай қарағанда, 1991 жыл тарихтың бір қиянында қалған тәрізді. Ойға салсақ, осы уақыттың шіде 6 у еліміз де, біздің әрқайсысымыз да таңданарлық ұзақ Ғұмыр кешкен сияқтымыз. Бул кезең бізге бостандық, тең құқылық пен дербес таңдау жасау еркіндігін сынды қаретп сезімді сыйға тартқан екен. Тәуелсіздік әперген осындай басты құндылықтардың казакстандық әрбір отбасының тағдырына жасаған игі ықпалын кекіректен сезініп қана қоймай, кезбінде анық кере аламыз.

Бул жылдар ішінде біздің бәріміз де, біздің еліміз де адам танығысыз өзгердік. Не бары 20 жылдың шіде өзгерген екенбіз. Мен «не бары» деген сөзді неге қостым? Әйткеш мемлекеттер мен халықтардың өміріндегі 20 жыл дегенің не? Шындығы сол, бул дегенің кеп ретте зерттеушкердің шағын тобының назарына Ғана шетш тарихтың бір парағы емес пе?

Казакстан Үшін осынау 20 жыл тарихи жаңырулар заманына айналды, соның барысында дүниеде беделді де бәлкіп, іргесіндегі елдер Ғана емес, күллі халықаралық қоғамдастық таныған әрі қадір тұтатын қуатты да парасатты мемлекет - Казакстан Республикасы берш ірге теңті.

Казакстанның 2010 жылы ЕҚЫҰға төрағалық етуі біздің еліміздің мемлекеттік құрылыстағы, әлеуметтік-экономикалық еркендеудегі, дәйекті демократияландыру бағытындағы табыстарын қуаттай түседі, керек десеніз, мұның езі - біздің келешегіміздің кемелдігіне берілген шынайы баға.

Бул жылдардың ішінде біздің еліміз езіне Ғана тән казакстандық даму жолымен ілгері басты. Әлбетте, таңдау жасау кезінде әлемде жинақталған тәжірибе атаулының ескерілгенін де айту керек. Алайда бул ретте ең бастысы Казакстан Республикасының Президенті Нурсултан Назарбаев тужырымдаған «біз ешкімді де кешіріп алуға тырыспаймыз, біз езіміздің елімізге және езіміздің халқымызға керек нәрсеш Ғана жасаймыз» деген пайым басты басымдық болып келді және болып та отыр.

Тәуелсіздігінің алғашқы жылдары Казакстанның кешкен қиындығы, арқалаған ауыртпалығы мен шеккен шырғалаңында қисап жоқ. Қазір олар ұмытыла бастады, әрә, мұның езі жақсы шығар? Біздің Президентіміздің ел сезімен айтқанда, шырғалаңнан шығу қамын жасаған сол жылдары «^з аман қалу Үшін амалдадық...», «біз ел жолымызды іздедік...».

Тәуелаздш баҒытында біз бірден қуатты кадам бастық, шынын айтқанда, Казакстанның сол кездеп жаҒдайының қолайлы бола қоймаҒаны да жасырын емес. Бул туралы бурыннан да айтылып жүр, алайда осы орайда таҒы да бір қайталау артық бола қоймас деген ойдамын. Сол кезеңдегі негізгі элеуметпк - экономикалық керсеткіштері женінен біздің еліміздің КСРО-ның жаҒдайы баршама жақсы республикаларының алҒашқы ондыҒына да шге алмаҒаны аян.

Әлбетте, тҮбегейлі қоҒамдық өзгерістердің алҒашқы кезеңінде бәрінің бірдей анық, бәрінің тегіс тҮсінікті бола бермегеш де рас. Еліміз бен қоҒамымыздың алдында оңайҒа тҮспейтін тарихи таңдау жасау қажетпп турды, дурыс шешім қабылдаудың барлық ауыртпалыҒы ең алдымен біздің Президентіміздің еншісіне тигеш де аян.

Сын саҒатта Казакстан басшысы жасаҒан сол таңдау толығынан өзін актады. Қысқа мерзім шшде ыдырау Үдерісін еңсеруге, нарық экономикасының негіздерін қалыптастыруҒа, Казакстан мемлекеттігінің іргетасын ныҒайтуҒа, бір партиялық екемдіктен саяси сан алуандыққа кешуге, елімізді демократиялық дәйекті дамытудың негіздерін қалауҒа қол жетюзшдг

Біздің еліміз «Казакстан нускасын» ныҒайту женіндегі екпінді, батыл әрі байыпты іС-қимылының нәтижесінде жаңа мыңжылдықтың басында өз дамуының етпелі кезеңн ойдаҒыдай тэмәмдады.

Казакстан мемлекеттігі толығынан орнықты. БҮгінгі таңда элеуметтік - экономикалық даму мен халықтың турмыс деңгешнң негізгі керсеткіштері женінен Казакстанның ТМД-ның кептеген елдерінің алдында келе жатқаны баршаҒа мәлім. Қарышты даму қарқыны қазіргі уақытта да сақталып отыр, элементтік сураныстың ықтимал алдаҒы уақытта да сақтала береді. Сондай берк іргетастың қалануы біздің елімізге өз дамуының сапалық жаңа кезеңне кешуіне, оның узак тарихи келешекке баҒдарланҒан турлаулы сипатын қамтамасыз етуге мүмкіндік береді.

БҮгінгі таңда «Казакстан нускасы» өзінң сыртқы және шю ортаның өзгерістеріне алдын ала бешмделе алатынын өз кезегінде таҒы да айқын аңҒартып, аршындап алҒа басып келе жатыр.

Казакстан халқына өзшң жыл сайынҒы соңҒы Жолдауларында Нурсултан Әбшулы Казакстанды өмірлік елшемдері жоҒары осы заманҒы бәсекеге қабілетті мемлекет ретшде жеделдете дамытуҒа баҒытталҒан Стратегияны тужырымдап берді. ҚҮн тәртібіне әрделшене тҮскен қоҒамдық міндеттер қойылады: оның шарттарын елдің өзінң ішкі дамуының, оның элементтік экономикаҒа кірігуінің қисындары, тутас алҒанда, жаңа жаһандық жаҒдаяттар алҒа тартып отыр.

АлдымызҒа жаңадан ершш, алайда қол жеткізуге әбден болатын мақсат қойылды: Казакстан элементтік неғурлым бәсекеге қабілетті әрі серпінді дамып келе жатқан 50 елшң қатарында болуҒа тиіс. Бул мшдеттш саяси рауаяттар мен аҒымдаҒы сураныстың ауқымынан анағурлым асқак турҒанын мойындау керек. Бул умтылыстың мәнісі - казакстандықтарды барынша сапалы турмыс деңгешне жеткізу ниеті.

Елімізде Казакстанның экономикалық, элеуметпк және саяси өмірін жаңарту женшдеп жұмыс кеңінен өрістелді. БиылҒы жылы еліміздің Конституциясына аса маңызды толықтырулар мен тҮзетулер енгізілді, олар

«Казакстан нускасының» саяси астарының элеуетш өдәуір арттыра тҮсуге, ултаралық келісімді сақтау мен ныҒайта беруге, елді одан әрі демократияландыруҒа, экономиканың инновациялық индустриялық Үдемелі дамуына баҒытталҒан.

Мемлекет басшысының өңірлік және жаһандық турақтылықты ныҒайтудаҒы, Казакстанның өңірдегі турлаулы әрі ілгерілей дамуындаҒы және тиімді неғзде өңірлік, сондай-ақ, жаһандық экономикаҒа юрушдеп қол жеткізген табыстары даусыз. Муның езі - «Казакстан нускасының» нелштен халықаралық ауқымда даусыз әрі кешнен танылуының, элементтік қоҒамдастықта зерделеу мен Үлгі туту өнегесіне айналуының сырын ашатын маңызды фактор.

Ец бастысы, «Казакстан нускасының» болашағы алда. Бул дегешіцз - жаца Казакстанныц узак тарихи келешекке кездеген жаца элемдеп болашағы.

Біз Казакстан Президент мен Үкіметі белгілеген жаца стратегиялык максаттар мен тактикалык міндеттерге кол жетюзу байыпты кҮш-жігер жумсауды, усақ-тҮйек дегенді билмейтін кҮнбе-кҮнгі мукият нысаналы жумысты эрі кеп реттерде, тутас алҒанда, аткарушы билік тарапынан жаца кезкарасты және жаца пайымды талап ететіш терец тҮсінеміз. Біздің ортак кҮш-жігеріміз бҮгінгі кҮні Президенттіц «Болашақтыц іргесін бірге калаймыз» Жолдауында алҒа койылҒан басым міндеттерді іске асыруҒа баҒытталып отыр.

Эзіміздің басты жауапкершілігімізді біз Казакстанныц карышты козҒалысының жаца кезешнде элеуметтік-экономикалык дамудағы келешекті сапалык аршындауды камтамасыз етуде деп білеміз.

Казакстанныц дамуының жаца кезецінде Президент белгшеген сратегиялык міндеттерді іске асыру барысында Үкімет экономикалык сураныстыц аҒымдағы кубылуларына және сырткы экономикалык колайсыз ықпалҒа байланысты дереу шаралар колданатын болады. Біздің барлык іС кимылымыздың басты нәтижесі - Казакстан халкы емірінің элемдегі езіміз катарына косылуҒа нысаналы тҮРде умтылып отырҒан алды^ы катарлы елдердің деңгейіне сай келетіш сапасы мен элеуметтік елшемдерін турақты арттыра беру екенін біз жаксы тҮсінеміз. Біз мундай кукумыздың барлыгына, ец бастысы, ойҒа алҒанымызҒа жету Үшін барлык алҒы шарттардың бар екенше ешкімде дау айта алмайды деген пікірдемін.

Саясаттану Ғылымында каушаздш дейтін іргелі уҒым бар, яҒни субъектінің емір СҮруін, оның каушаздын калай камтамасыз ету - Ғылымның ез алдына Үлкен саласы.

Кауш катерлер сырткы және ішкі болып еюге белінеді.

Тәуелсіз мемлекет езішц каушаздын камтамасыз етуші және катер тендіруші тендіруші кҮЩтердің ара салмағы мен тепе теңдігіне карай ^н кешеді. Іргедегі Ресей, Кытай немесе АКШ секілді алпауыт елдер езіш кауіпсіз сезінбейді. Алпауыт елдер Үшін ішкі кауіптіц, ал шағын елдер Үшін сырткы кауіп - катердц ықтималдығы жоҒары. Салыстырмалы тҮРде баҒамдасак Казакстанныц сырткы және ішкі кауш катершц аукумы ете Үлкендігін сезінеміз. «Жаман айтпай, жаксы жок» демекш^ ықтимал кауіп - катерлердің теркшш безбендеген артык болмайды. Себебі, 1- шшен минералды ресурстардың табиҒи қорының мол болуы (Шикізаттык байлык 10 трлн. долл баҒаланады. Оның шшде 200 млрд. баррельден астам кемірсутегі,вольфрам, уран, молибден, хром мыс, темір, кемір т.б. сирек металлдардың қоры). 2 - шшен 271 млн. гектар жерде демографиялык азшылык. 3 - шшен Батыс пен Ресейден тенген букаралык мәдениет пен ақпарат таскынының зардабы. 4 - шшен дши - миссионерлік экспансияның тоскауылсыз енуі. 5 - шіден казак баласы калаҒа келгенімен, калалык улт болып Үлгермеді, керісінше пәтерші улттыц кебін киді. 6 - шыдан коҒамдағы сыбайлас жемқорлык пен коррупцияның кец етек жаюы, кланаралык тартыс. 7 - шіден Жалпыулттык мемлекетпк идеологияның болмауы, тілдің жаҒдайы. БуҒан ултаралык катынастар мен кепулттылыкты косышыз. Булар ықтимал сырткы кауіп - катерлер мен шю турақсыздыкка экелетіш келецсіз жаҒдайлардың бір парасы Ғана. Кыскасы жас мемлекетке тенетін катерлерді санамалау мүмкін емес.

Біздің баршамыз жаца Казакстанды орынды мактаныш тутамыз деп ойлаймын. БҮгінгі кҮні, айтулы мереке карсацында, бул жайында жалпак елге жер сала айтудың ешкандай артықтығы жок. Казакстанныц жетістіктерінде біздің кеп ултты журтымыздың эрбір азаматының білімі, білігі мен еткен ецбегшц бір белшегі жатканына ешкандай ^мән жок. Сондай-ак, саяси және коҒамдық кезкарастарының сан алуандығына карамастан біздің коҒамымыздың барлык мүшелері ез елшц болашағының нурлы болуын тілейтініне де, сол Үшін бойдағы барлык ^ш-ж^ерш жумсауҒа эзір екеніне де ешкандай шҮбәм жок. Казак елінің болашағы мен елдігі тек ез ултымызда. Сондыктан біз Тәуелсіздікті барлык уҒымнан жоҒары коюымыз керек. Екі

алып жүйе текетіресінің, олардың ара салмағының тең болмауының нәтижесінде кансыз, соғыссыз келген тәуелсіздікті - бір жаратушы Алланың сыйы деуге болады. Сондықтан да мұның қадірін, киесін кебіміз жете түсінбеуіміз де мүмкін. Казак, казак болғалы ата-бабаларымыз Ғасырлар бойы күресіп, қасық қанып қиып, бірақ дегеніне жете алмай кеткен бұл қасиеті, қиелі ұғымның мағынасына тең келер жер бетінде ештеңе болмас. Ел тәуеліздінен асқан бақыт жоқ. Қандай да ұлт болсын, мемлекет құруға, ел тәуелсіздігіне ұмтылған. Бізде ата-бабадан мұраға қалған жер де, тәуеліз ел де бар. Енді мақсат, осы жер мен елді сақтап, тәуелсіздікті дәріптеп, басты құндылықтарымыз тілді, дінді, ұлттық болмысты ең дәрежесіне кетеру. Осы мақсатта жүргізіліп жатқан игілікті істерден Отан СҮ^ға азаматтардың шет қалмаулары керек. Ол үшін әркім халық алдындағы қызметші адал атқарып, елдің беделін өзгелердің кез алдында түсірмеулері керек. Бүгінгі таңда қай саланы алсақ та проблемаларға толы. Ал, оны шешу тәуеліз ел патриоттарының тел іді. Әйткеш біз үшін біреулер шешеді деген масылдық психологияның күні қараң болғаны қашан. Сондықтан тәуелсіз елдің еміршеңдігі ең қолымызда екенін бір сәтте ұмытпайық.

Ең бастысы, ел азаматтары бабаның қаны, ананың кез жасы, әулие - әмбиелердің дұғасымен нәсіп болған тәуелсіздіктің парқын бар болмысымен сезінген абзал, сонда ғана келешегіміз кемел, тәуелсіздігіміз мәңгі болмақ.

ТУРИСТІК ФИРМАЛАР ҚЫЗМЕТШІДЕП МАРКЕТИНГТІ ЖЕТІЛДІРУ НЕГІЗДЕРІ

КОПЖАСАРОВА Г. С.

Қазіргі таңда басты мәселелердің бірі кіру және шығу туризмін пайдаланып, бәсекеге қабілетті туристік индустрияны қалыптастыру, халықты жұмыс орындармен қамтамасыз ету, мемлекеттің және халықтың табыстарын есіру болып саналады. Бұл мақсатқа жету үшін туризм саласында маркетингтің әдістері мен тәсілдерін қолдану қажеттілігі туып отыр. Маркетинг нарықта болып жатқан үрдістерді жан-жақты ескеріп отыратын, кәсіпорынның іс-әрекетін басқару және ұйымдастыру жүйесі, ендірісті, жалпы қоғамды дамытушы құрал ретінде танымал. Туристік салада маркетингтік технологияларды қолдану оның бәсекеге қабілеттілігін жоғарылатуына, ол саланы ойдағыдай дамытуға әсерін тигізеді.

Сонымен қатар қонақүй шаруашылығы, тасымалдау магистралдары және т.б. осылар сияқты қажетті инфрақұрылымдарсыз туризмді дамыту мүмкін емес. Осы мәселелердің барлығын кешенді түрде шешу қажет, ал ол кешесіне мемлекеттік қаражат пен мемлекеттік реттеуге байланысты болып отыр.

Аталған мәселелерді шешуде нарықта әрекет етуші туристік фирмалардағы маркетингтік қызметті жетілдірудің маңызы өте зор.

Қызмет көрсетудің кептеген ерекше сипаттамаларымен (сезілмейтіндігі, ендіріс пен тұтынудың бір мезгілділігі, сапаның өзгермелілігі, сақтауға болмайтындығы) қатар туристік өнімге езінің ерекше өзгешеліктері тән және ол туристік фирмалардың маркетингтік қызметін ұйымдастыруда ескерілетін негізгі факторлар болып табылады. Сонымен қатар туристік қызмет көрсетушілерге экономикалық, саяси, табиғи, әлеуметтік-мәдени және т.б. факторлар да әсер етеді. Турақты нормалар, әлеуметтік ереже, рухани құндылықтар жүйелері, адамдардың табиғатқа, еңбекке, спортқа, демалуға қатынасы ең үлкен күшке ие, сондықтан фирмалар осындай факторлардың мүмкін болатын өзгерістерін қадағалап және оны маркетинг тәжірибесінде қолдану қажет.

Туристік фирмадағы маркетингтік қызмет сұраныс пен ұсыныстың өзара әрекет нәтижесінде тұтынушылардың туристік өнімге, қызметке деген қажеттілігінің сапасы,